

'Art as gamble, gamble as an art'
Foto Patrick J. Sellitto

Jan Fabre: Art kept me out of jail

Jan Fabre ging niet over ijs van acht uur. Reeds voor hij bekendheid kreeg in eigen land, toerde hij in de VS met performances die vroegen naar de essentie van kunst en kunstenaar. Een verslag van de Amerikaanse critici Lenora Champagne en Curtis L. Carter. Theo Van Rompay had een gesprek met Jan Fabre. Bij wijze van toneeltekst publiceert Etcetera Fabres tekeningen en teksten en een fotoreeks van 'Het is theater zoals te verwachten en te voorzien was'.

New-York

Jan Fabre bracht in New York een performance en een live-installatie. De eerste, *Art as a Gamble, a Gamble as Art* (die thematisch aansloot bij zijn boek met dezelfde titel), speelde hij in de School of Visual Arts in maart 1981. Het andere, ongetitelde solo stuk ging in maart/april 1982 in Franklin Furnace.

Beide stukken behandelen het risico-element, het gokken in de kunst. Voor zijn stuk in School of Visual Arts vroeg Fabre aan verschillende kunstcritici om uittreksels van hun kritiek op band in te spreken, daarbij lettend op Fabre die met een dirigeerstokje stem, tempo en emotionele geladenheid bepaalde. Bedoeld was een ommekeer in de gebruikelijke verhouding tussen kunstenaar en criticus: de critici werden verondersteld te reageren zoals de kunstenaar het wilde, hij had de macht in handen. Nochtans — en hier zat hem het risico in de opzet — negeerden verscheidene critici Fabres aanwijzingen en maakten van de gelegenheid gebruik om de eerste viool te spelen, om nu eens geen waarnemer maar acteur te zijn.

In het tweede deel van deze live-installatie gingen de critici op schoolbanken zitten waar een allegaartje van

kansspelen was samengebracht. Fabre confronteerde één voor één de critici, met de teerlingen, Russische roulette of in een kaartspel (om er maar enkele te noemen). De tegenstrever moest zijn bandopnemer aanzetten tot iemand gewonnen had. Omdat sommige critici de tijdslimiet (3 à 5 minuten) voor de leesproef overschreden hadden, moesten sommige spelletjes herhaald worden zodat het einde niet zo precies uitkwam als Fabre het had gewild. Dit maakte nochtans deel uit van het kansspel tussen kunstenaars en critici — ze reageren niet steeds zoals voorzien of gehoopt wordt.

Deze ongemakkelijke verhouding tussen kunstenaar en critici werd verder uitgebuit in Fabres performance in Franklin Furnace. Hij verwittigde het personeel dat hij tijdens de voorstelling vanuit het publiek vier critici op hem wou laten schieten. Driemaal met losse flodders en eenmaal met scherp. Dia's van kansspelen zouden op de ene muur geprojecteerd worden; dia's van belangrijke werken uit de kunstgeschiedenis op de andere. Fabre wou met de schietpartij benadrukken welke kans de kunstenaar waagt, welk risico hij neemt tijdens een performance — een risico dat de critici ook zouden lopen indien ze op Fabre schoten. (Hij heeft later

toegegeven dat hij op hun menslievendheid rekende om eerder boven hem dan op hem te mikken.) Jammer genoeg liet Franklin Furnace de schietpartij niet toe en Fabre paste het stuk aan zodat critici en schieten overbodig waren.

Hij begon de eigenlijke voorstelling met teerlingwerpen. Daarna werd dan dia's van beroemde schilderijen en andere werken uit de kunstgeschiedenis achter hem geprojecteerd terwijl hij aan een tafel zat onder een enorme zak zand. Er werd een gat in gesneden zodat het zand in een stofwolk op de tafel voor hem stroomde. Intussen veranderden de dia's en goot Fabre water uit een transparante glazen kruik over het zand en begon het te boetsen. Het suggereerde de strijd die de hedendaagse kunstenaar voert met een verleden van grote werken, met een traditie van erkende meesterwerken. De performance was meditatie, gebeurde in volledige stilte, alleen onderbroken door de klachten van een misnoegde toeschouster die op een bepaald ogenblik zelfs naar Fabre schreeuwde, blijkbaar omdat het contemplatieve en hermetische van het werk haar verveelde. Misschien leek het op een schot van een criticus. Hierover gevraagd, benadrukte Fabre dat de tussenkomst van de vrouw een totale verrassing was voor hem, al-